

DVA SVĚTY?

ANKETA O SPOLUPRÁCI VYSOKÝCH ŠKOL S FIREMNÍ SFÉROU

Na vysokých školách by se měli koncentrovat inteligentní mladí lidé, kteří mají ambice něco dokázat. Nejen budoucí vědci a teoretici, ale ve velké většině budoucí účastníci tržního prostředí.

Spolupracují české vysoké školy s firemní sférou? Připravují studenty na realitu podnikatelského prostředí? Mají firmy dostatek informací o možnostech spolupráce a mají o ně zájem? Probíhá na školách technologický audit, který by zpřehlednil informace o tom, kdo a na jakých projektech pracuje, jaká je jejich komerční využitelnost, které firmy by o výsledky mohly mít zájem? To jsou otázky, které nás zajímaly při oslovování zástupců nejen akademické sféry.

› **Eduard Schmidt**, prorektor pro výzkum a vývoj Masarykovy univerzity

Toto je jedno ze zanedbávaných míst v rozvoji vysokého školství po roce 1989. Nebude to však nikdy hlavní téma – je třeba si uvědomit poslání vysokých škol. Tím je a zůstane vysokoškolské vzdělávání studentů a vlastní výzkum a vývoj. Zásadním atributem jsou neomezované akademické svobody jako jedna z nutných podmínek úspěchu. Postačující podmínkou je samozřejmě vazba na potřeby společnosti, na dostatečnost finančních zdrojů a splnění závazků veřejné instituce vůči veřejnosti, která vysoké školy zřizuje a převážně financuje.

Technické vysoké školy najdou partnery spíše v průmyslové oblasti, klasické univerzity např. ve zdravotnictví, poradenství atd. Nevím, zda existuje podrobné a seriózní srovnání

situace v této oblasti se situací ve vyspělých státech. Lze odhadnout, že úroveň spolupráce bude zhruba odpovídat úrovni naší ekonomiky, ale pravděpodobně najdeme některé odlišnosti. Bude to zřejmě určitá nechuť nebo neschopnost přizpůsobovat se požadavkům okolí a pak poměrně silná šedá zóna spolupráce. Tou rozumím častou spolupráci akademických pracovníků s firemní sférou formou individuálních smluv. Získat zaměstnání pro práci ve prospěch vysoké školy a institucionální spolupráce je delikátní úkol v oblasti legislativy, etiky a společenského ocenění.

Za rozsah, kvalitu a formy spolupráce ze strany vysoké školy nese odpovědnost ona sama. Legislativní, ekonomické a politické podmínky se mohou měnit, mohou být i nepříznivé, ale odpovědnost je nezpochybnitelně na škole. Dobrým příkladem jsou rámcové programy EU, kde spolupráce s těmi, kdo realizují výsledky výzkumu, je nutnou podmínkou.

Už jsme si dostatečně zvykli na nutnost soutěže o získávání institucionálních nebo účelových prostředků pro výzkum a vývoj, ale přizpůsobení se jasně vyjádřeným podmínkám v obsahové oblasti nám stále dělá potíže. Neschopnost se přizpůsobit požadavkům toho, kdo finanční prostředky dává k dispozici, je i jedním z hlavních důvodů málo rozvinuté spolupráce s firemní oblastí. Na druhé straně i firmy musí počítat se specifiky akademického prostředí a využívat jich. Větší díl přizpůsobení zůstává na školách. Každá investice v této oblasti přinese přidanou hodnotu v lepším vzdělání studentů a tedy i v budoucím ekonomickém efektu.

Spolupráce vysokých škol s firemní oblastí je velmi nadějná z hlediska zisku pro obě strany včetně státu

a nepochybně přinese dlouhodobý efekt ve vzdělanosti studentů.

Formy spolupráce mohou být velmi rozdílné včetně zakládání společných institucí, budování inkubátorů, atd. Velmi výhodná a prakticky nutná je spolupráce s místní samosprávou města a krajskými úřady.

› **David Uhlíř**, Regionální rozvojová agentura jižní Moravy

Zájem vysokých škol je značně odlišný od zájmů podnikatelů. Publikace, citační ohlas, zkoumání pro radost z poznávání a objevování jsou hlavní rysy akademického prostředí. Čas nebývá hlavním kritériem úspěchu (pokud výsledky nepublikuje dříve někdo jiný). Změny se prosazují pomalu a za vyšší hodnotu než peníze je považována akademická svoboda a možnost věnovat se věcem, které člověka opravdu baví.

Naopak podnikatelská sféra má zájem o okamžité aplikace poznatků a jejich zhodnocení na trhu. Zajímají ji ne vždy nejlepší, ale co nejrychlejší řešení, často bez ohledu na myšlenkovou originalitu, ale se zřetelem na potenciální zisk. Problémy, jimž se věnuje, jsou často z pohledu škol vnímány jako banální a rutinní.

Způsob, jak překročit komunikační bariéru mezi těmito dvěma světy, není snadné nalézt, a to ani v zemích s tržním prostředím, kde se tímto

problémem zabývají celá léta. Tím hůře v ČR, kde spolupráci ztěžují často trpké zkušenosti nashromážděné na obou stranách za uplynulé popřevratové desetiletí. Je smutné slyšet vysokoškolského profesora mluvit o podnikatelích jako o podvodnících, kteří chtějí školu využít jen jako bezplatný zdroj nápadů a s nimiž nemá smysl se bavit. Na opačné straně nejsou výjimkou názory podnikatelů, kteří sebevědomě prohlašovali, že vysoké školy nepotřebují, poněvadž jejich firma je beztak přístrojově lépe vybavena než škola a že všichni, kteří něco uměli, jsou už dávno zaměstnáni v soukromé sféře. Je na pováženou, že takto extrémní názory se objevují i mezi relativně vysoce postavenými akademickými hodnostáři i uznávanými manažery úspěšných podniků.

Spolupráce mezi vysokými školami a podnikateli přesto v řadě případů probíhá. Často se podnikatelé přes osobní kontakty k hledaným expertům na vysokých školách dostanou. Spolupráce je však spíše spontánní, neřízená a často na ni doplácí státní rozpočet. Není tajemstvím, že využívání státem placené pracovní doby či laboratorních zařízení pro práci na soukromých zakázkách se během 90. let stalo tolerovaným standardem českých vysokých škol. Ostatně kdo by očekával při výši platů českých akademiků něco jiného? Pro firmy je to výhodné, jelikož akademici mohou jít „pod cenu“, pro akademiky je pak každý přírůstek vítaný.

Řešení, které může podle mého názoru zajistit pouze dobře cílená činnost veřejného sektoru, je vytvoření systému, který by:

- usnadnil podnikatelům přístup k novým poznatkům a expertíze,
- škole jako instituci poskytl motivaci, aby umožnila svým zaměstnancům část času věnovat komerční činnosti,
- umožnil vysokoškolským učitelům přivydělat si komerční činností s tím, že odpovídající část peněz zůstane k dispozici jim osobně.

Vytvořit systém, který by spolupráci v této formě umožnil, vidím jako jeden z nejdůležitějších úkolů veřejné

správy. Pokud se podaří systém ustavit tak, aby byla zachována rovnováha mezi komerční aplikací poznatků a novátorstvím výzkumu, nemusí se podle mého názoru ČR obávat o svou hospodářskou budoucnost.

David Lukáš, rektor Technické univerzity v Liberci

Možnosti spolupráce mezi vysokými školami a firemní sférou sahají od základního přes aplikovaný výzkum až k servisním a poradenským službám. Vzory leží v rozvinutějších částech našeho kontinentu, v Severní Americe i v příkladné spolupráci soukromých vysokých škol s podnikatelskou sférou v Asii.

K dosažení obdobného stavu je nutné vyškolit vedení škol v podnikatelských dovednostech a strhnout z výzkumu a vývoje na školách masku akademického odcizení. U akademických zaměstnanců pak vytvořit pocit odpovědnosti za nakládání s veřejným majetkem, aby ostře rozlišovali mezi osobními podnikatelskými aktivitami a aplikovaným výzkumem v rámci školy.

Velkou brzdou rozvoje spolupráce univerzit a firem je absence zájmu státu i škol samotných tyto aktivity započítávat do výkonů vysokých škol určujících jejich kvalitu.

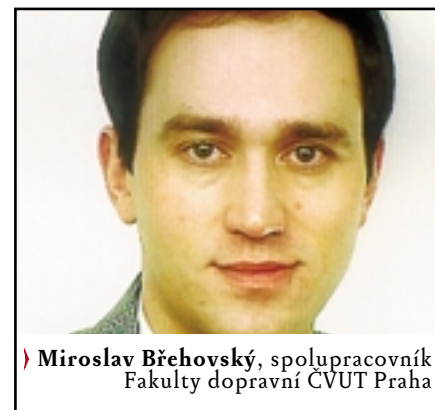

Pavel Komárek, ředitel BIC ČVUT, prezident společnosti vědeckotechnických parků ČR

Možnou spolupráci vidím především při výchově studentů (získání praxe, špičkových odborníků pro doplnění výuky atd.) a v lepším využití výsledků výzkumu a vývoje včetně zakládání nových technologických firem. Současný stav je právem považován za jednu z největších slabin, která omezuje rozvoj naší ekonomiky.

Všichni partneři (včetně samosprávy) si musí ujasnit svoje postavení a svou úlohu, včetně zodpovědnosti. Musí spolu vzájemně komunikovat a respektovat se. Potom lze využít řadu osvědčených nástrojů.

Největší bariérou je podle mého malá motivace českých subjektů. Na jedné straně si některé vysoké školy uvědomují spoluzodpovědnost za technologický rozvoj, necítí však prakticky žádný zájem a podporu, zejména ze strany státu. Na straně druhé u většiny firem nepatří technologický rozvoj formou spolupráce se školami mezi priority. Výsledky lze navíc očekávat až za několik let, ale investice (nejen finanční) do vybudování nezbytné infrastruktury, která spolupráci podpoří, je třeba dát na obou stranách již nyní.

Miroslav Břehovský, spolupracovník Fakulty dopravní ČVUT Praha

Mezi vysokými školami a podnikovým sektorem skutečně zeje mentální propast, způsobená konzervatismem vysokých škol na straně jedné a jistou „neprůhledností“ byznysu na straně druhé. Obě strany k sobě zatím navzájem nemají moc důvěry a úcty.

Byznysmeni by se měli první „osmělit“ a začít na školách přednášet, zavádět společný aplikovaný výzkum, sponzorovat studentské soutěže i aktivity školy a dělat zde doktorá-

ty Ph.D. Akademici by se zase měli přestat bát slov jako byznys, komerce a zisk, otevřít svoji komunitu a neposlhat se pouze na dotace od státu.

Evropa ví, že ve výzkumu a vývoji silně ztrácí za USA a Japonskem, a proto také Evropská komise zavedla 6. rámcový program na podporu vědy, výzkumu a inovačního podnikání (s rozpočtem 17,5 mld. eur). Co v této souvislosti dělá náš stát?

› **Pavel Krbec**, ředitel Ústavu výpočetní techniky, UK Praha

Bohužel stále nejsme průmyslově vyspělá země – firemní sféra investuje jen opatrně, sama investice potřebuje. Je tedy třeba se zaměřit na formy spolupráce, které vyžadují minimální investice. Vysoké školy mohou ihned nabídnout vzdělávací kurzy, konzultace, expertní činnost.

Stát může pomoci (a formou grantů už pomáhá) s finanční podporou zejména u velkých společných projektů. S takovými projekty však musí přijít firmy. Vysoké školy jsou na jedné straně kvalifikovaní vědci a pedagogové, na druhé straně pak administrativní pracovníci. Tyto dvě skupiny jen těžko nacházejí společnou řeč: vědci nemají čas a chuť obhajovat akce nového druhu proti někdy neochotné administrativě. Ta naopak nemá motivaci nové formy prosazovat.

Spolupráce mezi vysokými školami a firmami probíhá, ovšem s firmami spolupracují většinou jen vědci a pedagogové, a to jako experti, většinou přes svá IČO. Nevidí nutnost ani důvody stávající formu měnit. Vzhledem k legislativě je pracovat jako soukromník výhodnější a pružnější pro firmu i pro pracovníka školy.

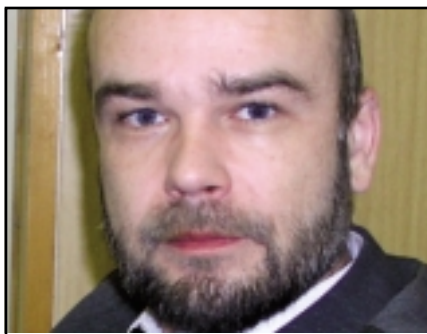

› **Tomáš Hruška**, děkan Fakulty informačních technologií VUT v Brně

Organizace z firemní sféry spadají

do dvou základních skupin: první z nich není jasné, že spolupráce musí mít smysl pro obě strany a obě strany také stojí čas a peníze. Často chybí i kvalitní témata spolupráce. Firmy považují vysokou školu za zdroj vysoce kvalifikované pracovní síly, požadují studenty a učitele, kteří se rychle zapojí do úkolů firmy, a po vyřešení se tiše vytráčí. Anebo jen očekávají, že vysoká škola promptně dodá seznam exkluzivních absolventů, kteří budou nejlépe již přesvědčeni o nezbytnosti v dané firmě nastoupit.

Druhá skupina chápe, že spolupráce je oboustranná záležitost. I zde však dost firem v klíčovém okamžiku nechá projekt na holičkách pro vlastní momentální problémy. Pouze velmi malá část firem dotáhla spolupráci do fáze společných projektů, příp. smluvně vázaných, kde spolupracují větší skupiny z obou stran. Vědečtí pracovníci a doktorandi budou své nápady realizovat ve firmě prostřednictvím spolupráce své školy pouze tehdy, pokud to pro ně bude přínosem. Jinak budou nápady realizovat ve firmách přímo.

› **Miloš Koch**, děkan Fakulty podnikatelské VUT v Brně

Možnosti spolupráce jsou široké, ale nebývají vždy využívány. Vysoké školy dobře spolupracují s podniky formou studentských praxí a při zpracování diplomových prací, objevují se i projekty stáží. Perspektivní se zdá možnost realizace projektů vytvořených na půdě univerzit vybranou firmou, či zadání výzkumu nebo vývoje přímo firmou univerzitě.

Univerzity bývají někdy málo flexibilní, nedokáží konkurenceschopně nabízet na trhu svůj výzkumný potenciál. Naproti tomu firmy buď nejsou zvyklé obracet se na univerzity vůbec, nebo mají o spolupráci nereálné představy. Pokud překonáme vzájemný nedostatek povědomí o možnostech univerzit na jedné straně, o potřebách podniků na straně druhé, může nárůst spolupráce zlepšením propojení procesu vzdělávání s praxí.

› **Jiří Voříšek**, vedoucí Katedry informačních technologií VŠE v Praze

Tento typ spolupráce je pro univerzity nezbytný: zajišťuje přístup k nejmodernějším technologiím a metodikám a umožňuje představit studentům názory osobností z praxe. V současné době spolupráci v podstatě nic nebrání, postrádáme pouze více zadání výzkumných témat ze strany firem. To, co je běžné v USA a v některých zemích západní Evropy, u nás ještě příliš nefunguje. Je to dáno i tím, že velké světové firmy nemají v ČR vývojová a výrobní pracoviště, ale pouze obchodní zastoupení—